

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Відокремлений структурний підрозділ

«ЛАДИЖИНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ»

ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

для лабораторних робіт

з освітньої компоненти

«Основи автоматики»

№1	№2	№3	№4	№5

Студента групи _____

_____

_____ р.

Лабораторна робота № 1

Тема роботи: Дослідження властивостей температурних перетворювачів.

Мета роботи: Навчитись досліджувати та застосовувати різні датчики температури.

Матеріально-технічне забезпечення робочого місця: пристрій лабораторний К 4822-2, терморезистор КМТ-4-22, термометр.

Правила безпеки: 1. Без дозволу викладача не подавати напругу на робочий стіл.

2. Після закінчення дослідів привести робоче місце в попередній стан.

Хід роботи.

Дослідження термопар.

1. Зібрати схему згідно рис. 1.

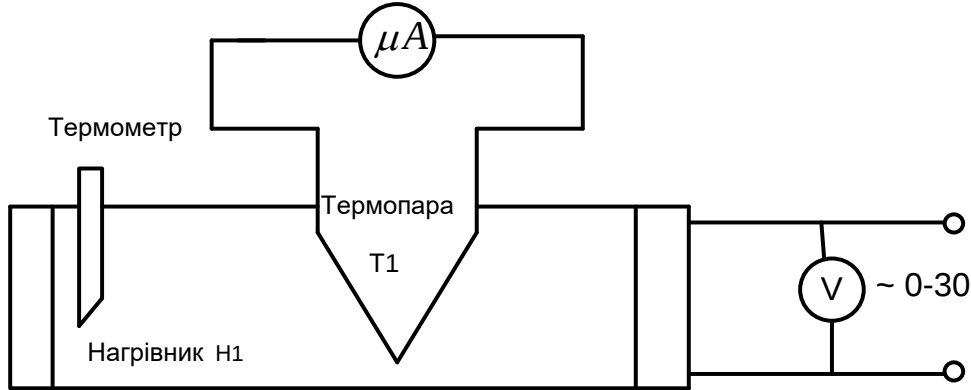

Рис. 1 Схема дослідження термопар

μA – мікроамперметр постійного струму 50 μA ;

T_n – термопара ТХК (хромель-копелева);

$H1$ – нагрівник (дротяний резистор ПЭВ-50-20 Ω)

V – вольтметр змінного струму 50 В.

2. Підключити нагрівник до джерела живлення змінного струму.
3. На нагрівнику встановити напругу 25 В.
4. За допомогою мікроамперметра визначити, якій температурі відповідають величини струмів **1, 2, 3, 4, 5, 6 μA** (тобто записати дані термометра в градусах). Максимальне значення термометра **не повинно перевищувати 90°C**.
5. Результати досліду записати в таблицю 1.

Таблиця 1.1 Результати дослідження термопар

$T, ^\circ C$						90°C
$I_{TH}, \mu A$						

6. Накреслити залежність струму термопарі від температури $I_{TH} = f(T, ^\circ C)$.

7. Сформулювати висновки згідно результатів дослідів і скласти звіт.

Лабораторна робота № 2

Тема роботи: Дослідження властивостей потенціометричних перетворювачів.

Мета роботи: Навчитись досліджувати та застосовувати різні датчики опору.

Матеріально-технічне забезпечення робочого місця: пристрій лабораторний К 4822-2, плата №5, вольтметри постійного струму на 50 В.

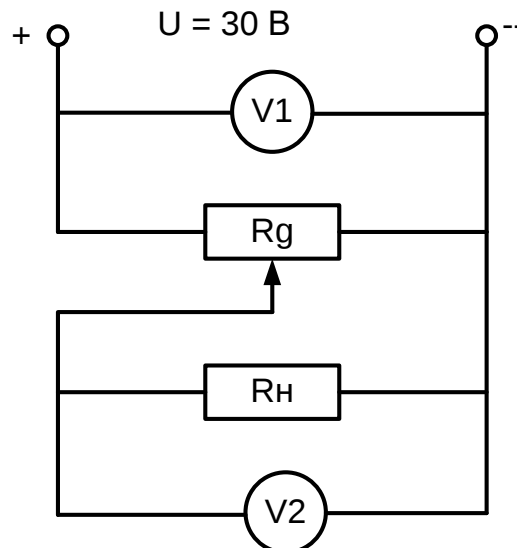
Правила безпеки: 1. Без дозволу викладача не подавати напругу на робочий стіл.

2. Після закінчення дослідів привести робоче місце в попередній стан.

Хід роботи.

Дослідження властивостей потенціометричного датчика

1. Зібрати схему згідно рис. 2.1.

R_g – змінний опір датчика, 1250 Ом;

R_n – опір навантаження, 1000 Ом;

V1 – вольтметр постійного струму 50 В;

V2 – вольтметр постійного струму 15 В.

2. Змінюючи положення рушія реостата через кожні 45° фіксувати напругу по вимірювальному приладу V2 ($U_{\text{пд}}$ – напруга потенціометричного датчика).

3. Результати дослідів занести в таблицю 2.1.

Таблиця 2.1 Результати дослідження потенціометричного датчика

α , градус	0	45	90	135	180	225	270
$U_{\text{пд}}$, В							

4. За результатами дослідів побудувати графік залежності $U_{\text{пд}} = f(\alpha)$.

Дослідження властивостей реостатного датчика

1. Зібрати схему згідно рис. 2.2

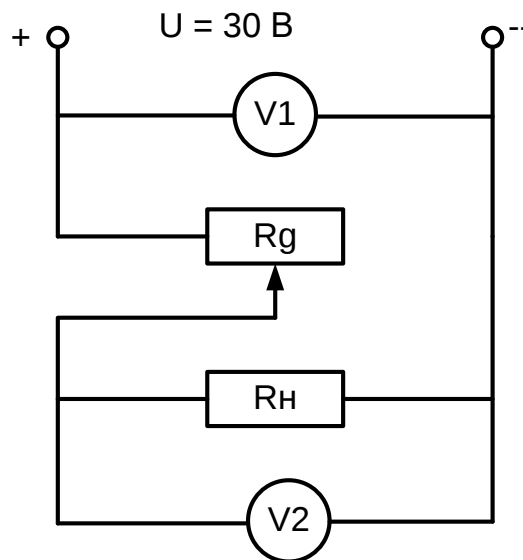

Рис. 2.2   Схема дослідження реостатного датчика

R_g – опір датчика, 1250 Ом;
 R_n – опір навантаження, 1000 Ом;
 $V1$ – вольтметр постійного струму 50 В;
 $V2$ – вольтметр постійного струму 15 В.

2. Змінюючи положення рушія реостата через кожні 45° фіксувати напругу по вимірювальному приладу $V2$ ($U_{рд}$ – напруга реостатного датчика).
 3. Результати досліду занести в таблицю 2.2.

Таблиця 2.2   Результати дослідження реостатного датчика

α , градус	0	45	90	135	180	225	270
$U_{рд}$, В							

4. За результатами досліду побудувати графік залежності $U_{рд} = f(\alpha)$.

5. Сформулювати висновки:

Лабораторна робота № 3

Тема роботи: Дослідження властивостей індуктивних датчиків.

Мета роботи: Навчитись досліджувати та застосовувати індуктивні датчики.

Матеріально-технічне забезпечення робочого місця: пристрій лабораторний К 4822-2, плата №1, вольтметри змінного струму на 150 В і 50 В.

Правила безпеки: 1. Без дозволу викладача не подавати напругу на робочий стіл.

2. Після закінчення дослідів привести робоче місце в попередній стан.

Хід роботи.

1. Зібрати схему дослідження індуктивного датчика згідно рис. 3.1.

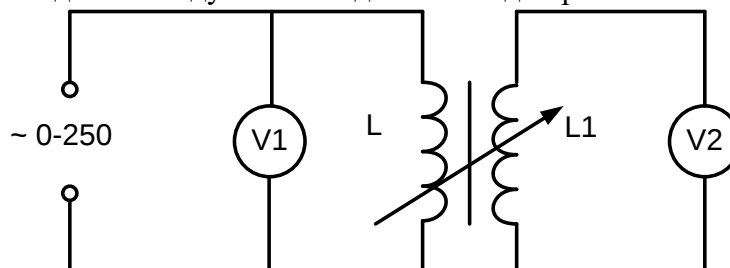

Рис. 3.1 Схема дослідження індуктивного датчика

V1 – вольтметр змінного струму на 150 В;

V2 – вольтметр змінного струму на 50 В;

L – котушка;

L1 – магніт.

2. Встановити перемикач **ЛАТР в положення «~ 0 – 250 В»**.
3. Змінюючи напругу (вольтметр V1) на **вході датчика від 50 до 130 В**, виміряти напругу (вольтметр V2) на виході датчика при різних положеннях магніту.
4. Результати дослідження занести в таблицю 3.1.

$\frac{1}{3}$ магніта	$U_1, \text{В}$	50	60	70	80	90	100	110	120	130
	$U_2, \text{В}$									
$\frac{1}{2}$ магніта	$U_1, \text{В}$	50	60	70	80	90	100	110	120	130
	$U_2, \text{В}$									
1 магніт	$U_1, \text{В}$	50	60	70	80	90	100	110	120	130
	$U_2, \text{В}$									

5. За результатами дослідів побудувати графіки залежності $U_2 = f(U_1)$ в одній координатній площині для кожного положення магніту.

6. Сформулювати висновки по графікам дослідження.

Лабораторна робота № 4

Тема роботи: Дослідження властивостей фотоелектричних перетворювачів.

Мета роботи: Навчитись досліджувати та застосовувати фотодатчики.

Матеріально-технічне забезпечення робочого місця: пристрій лабораторний К 4822-2, плата №4, вольтметр постійного струму на 50 В, мікроамперметр на 50 мкА, міліамперметр на 10 мА, фотоелемент Ф-9, фоторезистор ФР-765.

Правила безпеки: 1. Без дозволу викладача не подавати напругу на робочий стіл.

2. Після закінчення дослідів привести робоче місце в попередній стан.

Хід роботи.

1. Зібрати схему дослідження фотодатчика (фотоелемент Ф-9) згідно рис. 4.1.

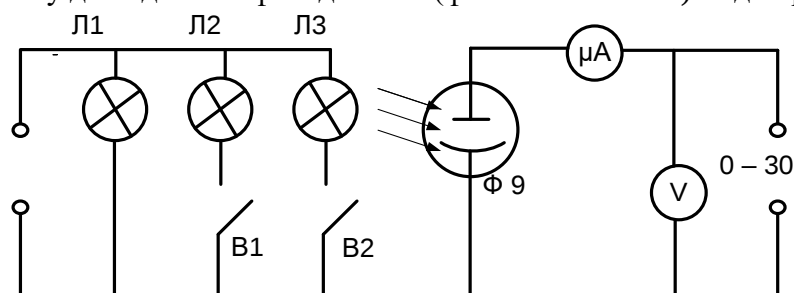

Рис. 4.1 Схема дослідження фотоелемента Ф9

V – вольтметр постійного струму на 50 В; μA – мікроамперметр на 50 мкА;

Ф9 – фотоелемент; Л1-Л3 – лампи розжарення.

- Встановити на блоці живлення перемикач « $\pm 0 - 30 \text{ В}$ » в положення «--».
- Подати живлення на лампи розжарення і фотодатчик.
- Змінюючи **напругу на фотоелементі від 0 до 30 В**, виміряти струм фотоелемента для різних джерел світла (1, 2, 3 лампи).

4. Дані дослідів занести в таблицю 4.1.

Таблиця 4.1 Дослідження фотоелемента Ф-9

1 Л	U_{ϕ} , В								
	I_{ϕ} , мк А								
	R_{ϕ} , Ом								
	P , Вт								
2 Л	U_{ϕ} , В								
	I_{ϕ} , мк А								
	R_{ϕ} , Ом								
	P , Вт								
3 Л	U_{ϕ} , В								
	I_{ϕ} , мк А								
	R_{ϕ} , Ом								
	P , Вт								

5. Побудувати вольт-амперні характеристики для фотоелемента Ф-9 при різних джерелах світла.

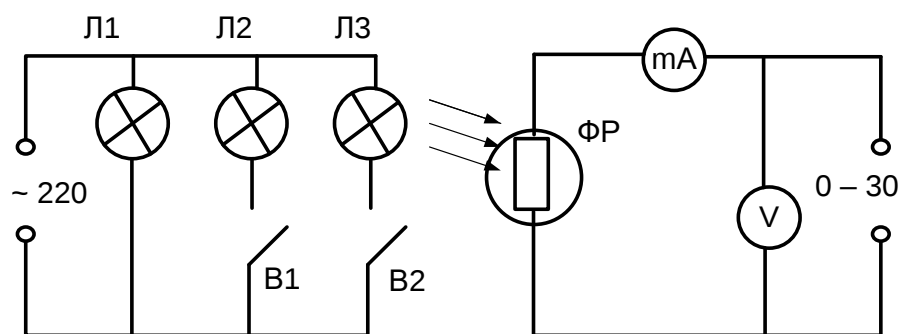

Рис. 4.2 Схема дослідження фоторезистора ФР

V – вольтметр постійного струму на 50 В;

mA – міліамперметр на 10 мА;

ФР – фоторезистор ФР-765;

Л1-Л3 – лампи розжарення.

6. Зібрати схему дослідження фотодатчика (фоторезистор ФР-765) згідно рис.4.2.

7. Змінюючи **напругу на фоторезисторі від 0 до 30 В**, виміряти струм фоторезистора для різних джерел світла (1, 2, 3 лампи).

8. Дані дослідів занести в таблицю 4.2.

Таблиця 4.2 Дослідження фоторезистора ФР-765

1 Л	U_{ϕ} , В								
	I_{ϕ} , мА								
	R_{ϕ} , Ом								
	P , Вт								
2 Л	U_{ϕ} , В								
	I_{ϕ} , мА								
	R_{ϕ} , Ом								
	P , Вт								
3 Л	U_{ϕ} , В								
	I_{ϕ} , мА								
	R_{ϕ} , Ом								
	P , Вт								

9. Побудувати вольт-амперні характеристики для фоторезистора ФР-765 при різних джерелах світла.

9. Сформулювати висновки:

Лабораторна робота № 5

Тема роботи: Дослідження властивостей потенціометричних перетворювачів

Мета роботи: набути практичних навичок при дослідженні та застосуванні датчиків опору, і в моделюванні, за допомогою комп'ютера, електричних схем з джерелом постійної напруги, та підключення до нього датчиків опору.

Матеріально технічне оснащення робочого місця: комп'ютер, програмне забезпечення *Electronics Workbench*.

Хід роботи

1. Ознайомитися з електричною схемою, приладами і елементами (рис.б. 1). Вивчити принципову схему електричного кола.

2. Відповісти на контрольні питання. Отримати дозвіл викладача на виконання лабораторної роботи. Включити комп'ютер. Запустити програму *Electronics Workbench*

3. Приступити до безпосереднього комп'ютерного моделювання експериментів в наступному порядку

3.1 Зібрати комп'ютерну модель схеми. Для цього, використовуючи панель груп бібліотеки компонентів і мишу, помістити на робоче поле програми *Electronics Workbench* моделі елементів схеми і вимірювальних приладів. З цих елементів зібрати модель електричної схеми і підключених до неї вимірювальних приладів відповідно до мал.1. З'єднання елементів проводиться за допомогою миші;

3.2 Встановити початкові параметри елементів схеми і джерел:

$$R_g = 1250 \text{ Ом}; \quad R_n = 1000 \text{ Ом}; \quad E = 30 \text{ В}.$$

3.3 Задати параметри вимірювальних приладів. Встановити вимірювальні прилади (вольтметри) в режим роботи DC (вимірювання постійної напруги або струму).

3.4 Пред'явити підготовлену модель схеми для перевірки викладачем

З дозволу викладача включити схему і провести вимірювання таким чином:

Збільшуючи опір резистора R_g на 20 Ом, вимірювати за допомогою вольтметра V2 величини напруги, результати розрахунку занести в таблицю 6.1.

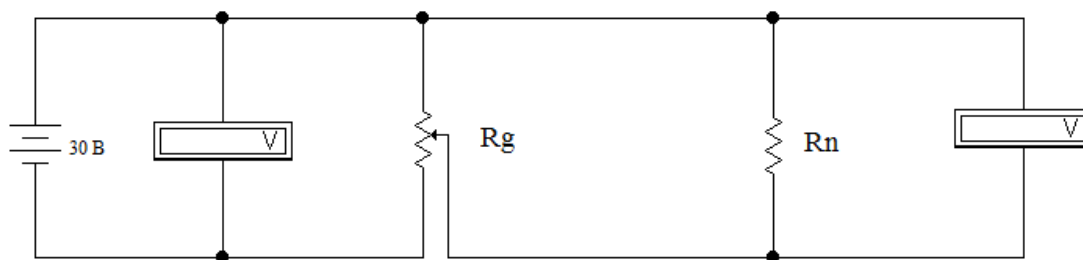

Рис. 6.1. Схема дослідження потенціометричного датчика

Таблиця 6.1. Результати дослідів при дослідженні потенціометричного датчика

R, Ом	1250	1270	1290	1310	1330	1350	1370
$U_{BX}, \text{В}$							
$U_{ВИХ}, \text{В}$							
I, А							
P, Вт							

4. Розрахувати величини струму і потужності для кожного значення, а дані занести в таблицю 1.

$$I = \frac{U}{R}, \text{ А}; \quad P = U \cdot I, \text{ Вт}.$$

Побудувати графік залежності: $U_{ВИХ} = f(R)$.

Побудувати графік залежності: $I = f(R)$.

5. Сформулювати висновки: